

LÁTOMÁS

Az Éden: keletre

GELENCSÉR GÁBOR

A JAPÁN RENDEZŐNŐ ANDREJ TARKOVSKIJ ÉS TERENCE MALICK FILMJEI NYOMÁN INDUL EL PANTEISZTIKUS FELFEDEZŐÚTJÁRA.

Van abban valami istenkísértés, ahogy Naomi Kawase következetesen keresi a szellemet a világban, még ha azt nem Istennel, jóval inkább a természettel azonosítja is. Istenkísértés, mivel az ilyen munkákat hajlamosak vagyunk a filmművészet legnagyobb alakjaihoz mérni, legyen az a szellemi világot ábrázoló Tarkovszkij, vagy – még nagyobb igénnyel, s ezért számomra kétséges eredménnyel – a világszellemet lefilmező Terence Malick. És istenkísértés azért is, mert az ilyesfajta próbálkozás könnyen válhat metafizikus giccsé. A *Látomás* már keresetlen címével sem hagy kétséget afelől, hogy itt bizony azt látjuk, amit: a természeti világ és benne az ember panteisztikus látomását. S talán éppen ez a nyíltan vállalt céltudatosság veszi le a lábáról a könnyes érzelmekre és a lélek fuvallataira gyanakvó szemmel tekintő kétkedőt: a rendező tényleg hisz abban, amiről mesél.

A *Látomás* mintha a második évtizedén túllépő egész estés életmű összefoglaló munkája volna. Az egyik fele a *Siratóerdő* (2007) és a *Víztükör* (2014) panteizmusából, a másik *A remény*

receptje (2015) és *A naplemente ragyogása* (2017) különös emberi kapcsolataiból ered, a közös elem pedig a személyes élményvilág vissza-visszatérő feldolgozása, amelyet ezúttal az új film meghatározó környezete, az érintetlen édeni táj képét sugárzó japán régió, Nara vidéke képvisel, ahol az alkotó az ifjúságát töltötte. Ezen a vidéken él a magányos erdősz utazó-író Jeanne. Kettőjük kapcsolata nemcsak obligát szerelmi viszonyná válik, hanem közös utazássá a panteisztikus szellem és saját (közös?) múltjuk (jövőjük?) világába.

Kettőjükben természetesen megfogalmazódik a keleti és a nyugati kultúra találkozásának témája is, az érintetlen természetbe beható ember(iség) pedig ökológiai kontextust von történetük köré. Ám mindezek nem lépnek elő főszereplővé. A francia író talán csak azért francia, mert Kawase francia koprodukcióban forgatja filmjeit, s legnagyobb művészi sikereit Cannesban aratja. Binoche karakterének nincs

„Mítosz övez mindent ebben a világban”
(Juliette Binoche)

kulturális háttere, nem látjuk őt hazájában; csak jelene van, illetve útja Japánba, mely út egyúttal személyisége mélyére vezet. A másságnak tehát nem kulturális, netán politikai motivációja, illetve jelentése van, hanem kizárólag személyes. Még tolmács kísérelője is gyorsan elhagyja, hogy minél személyesebben élhesse meg élményeit. Hasonlóan megfoghatatlan Nagase karaktere, noha neki is van helyi „kísérelője”, egy idős asszony, a gyógy-

növények kitűnő ismerője, ám akinek ennél jóval fontosabb funkciója a „vak jós” kulturálisan egyetemes toposznak beépítése a történetbe. Ő az, aki rituális táncával valóságos szeánszt rendez az erdőben: mozdulataira feltámad a szél, s élőlényekként hajladoznak a fák. Mítosz övez mindent ebben a világban, a vadászatot vagy az egyszerű favágást is, a film legfontosabb költői motívumai pedig nem mások, mint az őselemek: az erdő borította föld, az azt meg-megszakító víztükör, a szélként láthatóvá tett levegő és a látomásos események csúcspontján fellobbanó tűz. Az ökológiai gondolat is igen elvontan jelenik meg a filmben, néhány, a történethez kevésbé kapcsolódó kommentárszerű dialógusban, illetve a természet ősi rendjét mintegy felsebző sötét alagút visszatérő képében. Jeanne és Satoshi nem a *Szerelmem, Hiroshima* poszttraumatikus „történelmi” emberpárja, jóval inkább a panteisztikus Édené – Keleten.

S hogy a természetbe vetett emberpár mitikus története köré mi von egységes szemléleti és nem utolsó sorban esztétikai képzetet? Nos, a rendező e tekintetben is keresetlen egyszerűséggel fogalmaz: a szépség. Női főhőisével ki is mondatja a verdiktet, amelyre maga a film a bizonyíték, a valóban varázslatos narai táj erdőivel és hegyeivel, a zöldellő fák közé ékelődő tűzpiros lombkoronák foltjaival, mely festői látképet többször is lassan úszó légifelvételről csodálhatunk meg. A természet szépségénél meggyőzőbb az ember, jobban mondva az emberi szépsége a szeretkezés-jelenetekben. Ahogy a történet nem foglalkozik a szereplők múltjával – legalábbis a „valóság” szintjén –, úgy nem részletezi egymásra találásuk romantikus útját sem, csak magát a találkozást, az együttléteket: két már nem fiatal test visszafogottságában is érzéki összeolvadását. Ha van a szépségnek a szó szoros értelmében testet öltött örökérvényű és egyetemes formája, akkor az ez – a többi csak látványos díszlet.

LÁTOMÁS (Vision) – japán-francia, 2018. Rendezte és írta: **Naomi Kawase**. Kép: **Arata Dodo**. Zene: **Makoto Ozone**. Szereplők: **Juliette Binoche** (Jeanne), **Masatoshi Nagase** (Satoshi), **Takanori Iwata** (Rin), **Mari Natsuki** (Aki), **Min Tanaka** (Minamoto). Gyártó: **Kumie / Slot Machine**. Forgalmazó: **Cirko Film Kft. Feliratos**. 110 perc.

